

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ
ΕΝΙΑΙΑΣ ΤΕΛΙΚΗΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΗΣ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗΣ/ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 90΄

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

(50 ΜΟΝΑΔΕΣ)

Διονύσιος Σολωμός, «Ο Κρητικός» (απόσπασμα)

4 [21.]

- Εκοίταξε τ' αστέρια, κι εκείνα αναγαλλιάσαν,
και την αχτινοβόλησαν και δεν την εσκεπάσαν·
κι από το πέλαο, που πατεί χωρίς να το σουφρώνει,
κυπαρισσένιο ανάερα τ' ανάστημα σηκώνει,
5 κι ανεί τσ' αγκάλες μ' έρωτα και με ταπεινοσύνη,
κι έδειξε πάσαν ομορφιά και πάσαν καλοσύνη.
Τότε από φως μεσημερνό η νύχτα πλημμυρίζει,
κι η χτίσις έγινε ναός που ολούθε λαμπυρίζει.
Τέλος σ' εμέ που βρίσκομουν ομπρός της μες στα ρείθρα,
10 καταπώς στέκει στο Βοριά η πετροκαλαμίθρα,
όχι στην κόρη, αλλά σ' εμέ την κεφαλή της κλίνει·
την κοίταζα ο βαριόμοιρος, μ' εκοίταζε κι εκείνη.
Έλεγα πως την είχα ιδεί πολύν καιρόν οπίσω,
καν σε ναό ζωγραφιστή με θαυμασμό περίσσο,
15 κάνε την είχε ερωτικά ποιήσει ο λογισμός μου,
καν τ' όνειρο, όταν μ' έθρεφε το γάλα της μητρός μου·
ήτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι αστοχισμένη,
που ομπρός μου τώρα μ' όλη της τη δύναμη προβαίνει·
σαν το νερό που το θωρεί το μάτι ν' αναβρύζει
20 ξάφνου οχ τα βάθη του βουνού, κι ο ήλιος το στολίζει.
Βρύση έγινε το μάτι μου κι ομπρός του δεν εθώρα,
κι έχασα αυτό το θεϊκό πρόσωπο για πολλή ώρα,
γιατί άκουγα τα μάτια της μέσα στα σωθικά μου,
που ετρέμαν και δε μ' άφηναν να βγάλω τη μιλιά μου·
25 όμως αυτοί είναι θεοί, και κατοικούν απ' όπου
βλέπουνε μες στην άβυσσο και στην καρδιά τ' ανθρώπου,
κι ένιωθα πως μου διάβαζε καλύτερα το νου μου

πάρεξ αν ήθελε της πω με θλίψη του χειλιού μου:
«Κοίτα με μες στα σωθικά, που φύτρωσαν οι πόνοι

.....
.....

- 30 Όμως εξεχειλίσανε τα βάθη της καρδιάς μου·
τ' αδέλφια μου τα δυνατά οι Τούρκοι μου τ' αδράξαν,
την αδελφή μου ατίμησαν κι αμέσως την εσφάζαν,
τον γέροντα τον κύρην μου εκάψανε το βράδι
και την αυγή μου ρίζανε τη μάνα στο πηγάδι.
- 35 Στην Κρήτη
Μακριά 'πό κείθ' εγιόμισα τες φούχτες μου κι εβγήκα.
Βόηθα, Θεά, το τρυφερό κλωνάρι μόνο να 'χω·
σε γκρεμό κρέμουμεν βαθύ, κι αυτό βαστώ μονάχο».

Ερώτηση Α1

α) Να προσδιορίσετε τις τρεις εκδοχές με τις οποίες το ποιητικό υποκείμενο εξηγεί την εμφάνιση της φεγγαροντυμένης και να προσδιορίσετε τι έχει ανάγκη να της πει.

(μονάδες 15)

β) Να εντοπίσετε στο απόσπασμα **δύο (2)** εκφραστικά μέσα με τη χρήση των οποίων ο ποιητής παρουσιάζει τη φεγγαροντυμένη. Να εξηγήσετε τη λειτουργία τους με αναφορές στο απόσπασμα.

(μονάδες 10)

Γρηγόριος Ξενόπουλος, *Στέλλα Βιολάντη*

Ήταν παραμονές της Παναγίας. Μεθαύριο το σπίτι είχε διπλογιόρτι – Μαρία έλεγαν τη Βιολάνταινα – και τι καλά αν μπορούσε να γίνει καμιά οικονομία, να έλθει η συμφιλίωση, να κατεβεί και η Στέλλα, να καθίσει στο τραπέζι, να φανεί στον κόσμο...

– Ήλθα να σου πω δυο λόγια, της είπε η Βιολάνταινα χαρούμενη.

Η Στέλλα, καθώς κρατούσε το μέτωπο με τα δύο χέρια, εσήκωσε τα μάτια κι εκοίταξε τη μητέρα της έκπληκτη. Δεν ήταν συνηθισμένη σε τέτοιο ύφος.

– Ακούς;

– Τι είναι; ψιθύρισε η Στέλλα.

Με λίγα λόγια η Βιολάνταινα διατύπωσε την πρότασή της: Να πέσει στα πόδια του πατέρα της και να του γυρέψει συχώρεση· να του πει πως μετανόησε για το κίνημά της· να του υποσχεθεί πως στο εξής δε θα έκανε τίποτα χωρίς το θέλημά του· να τον βεβαιώσει πως έπαυσε πια να συλλογίζεται το Χρηστάκη, κι εκείνος ήταν πρόθυμος να τη συχωρέσει, και μέρα που ξημέρωνε μεθαύριο, να τη δεχθεί στην αγκαλιά του, και γρήγορα να φροντίσει να την παντρέψει, όπως της πρέπει, μ' ένα καλό και άξιο... αμή τι;

Η Στέλλα την άκουσε χωρίς να την διακόψει, με το ίδιο ύφος που έπαιρνε και όταν την εκτυπούσαν. Έπειτα κατέβασε τα χέρια από το κεφάλι, κοίταξε τη μητέρα της κατάματα, και με όλη την ηρεμία, με όλη τη γαλήνη της σταθερότητας, επρόφερε:

– Όχι!

Η Βιολάνταινα εσκίρτησε τρομαγμένη· έπλεξε τα χέρια, και με φωνή υπόκωφη, σε τόνο μομφής υπέρτατης, το ξαναείπε:

– Όχι!

– Όχι! είπε η Στέλλα· και τη φορά αυτή ένα κύμα ετάραξε την πρώτη γαλήνη, και η άρνηση εβγήκε από τα χείλη της με πείσμα μαζί και περιφρόνηση.

– Μα, παιδί μου, συλλογίζεσαι τι λες; συλλογίζεσαι τι κάνεις; ερώτησε η Βιολάνταινα· κι εγύρισε πίσω της, κι εκλείδωσε από φόβο τη θύρα.

– Όχι! είπε η Στέλλα και εκ τρίτου· και τώρα ήταν ολόκληρη τρικυμία αγανακτήσεως, και μαζί με τη φωνή, εσηκώθη και αυτή ορθή, υψηλή, αγέρωχη.

Κι εμίλησε:

– Όχι, χίλιες φορές όχι! Ό,τι έκαμα ήταν κακό, το ξέρω· μα το έκαμα τώρα. Του έγγραψα «είμαι δική σου», και θα είμαι για πάντα. Ναι, να πέσω στα πόδια του πατέρα μου, και να του φιλήσω τα χέρια, και να του γυρέψω συχώρηση γι' αυτό που έκαμα, έτσι χωρίς να θέλω, σε μια στιγμή τρέλας, αδυναμίας... Μα να με συχωρέσει κι εκείνος και να μου δώσει το Χρηστάκη... Α, μη σου κατοφαίνεται και σώπτα! Καλός, κακός, αυτός είναι τώρα για μένα. Ακούστηκα μαζί του, και αυτό μου φθάνει. Έπειτα, τι σας μέλει εσάς; Εγώ θα είμαι ευτυχισμένη, εμένα μ' αρέσει. Πως είναι φτωχός; Πφ! βλέπω τι ευτυχία που έχετε οι πλούσιοι στα σπίτια σας... Επιτέλους αλλιώςτικα δε γίνεται· άλλον εγώ δεν παίρνω!

– Μα ορίζεις εσύ τον εαυτό σου; επρόλαβε να ρωτήσει η Βιολάνταινα.

– Τον ορίζω!

– Όχι· ο πατέρας σου σε ορίζει· ο πατέρας σου ορίζει και μένα και το Νταντή, και τη Νιόνια και όλους.

– Δεν ξέρω για σας, μα εμένα δε με ορίζει. Εγώ, εγώ ορίζω τον εαυτό μου· να, κοίταξε, τον ορίζω!... τον ορίζω!...

Ερώτηση Α2

α) Να εξηγήσετε ποιον ρόλο αναλαμβάνει να επιτελέσει η μητέρα στο απόσπασμα από τη Στέλλα Βιολάντη.

(μονάδες 15)

β) Να προσδιορίσετε έναν αφηγηματικό τρόπο με τον οποίο αποτυπώνεται ο επαναστατικός χαρακτήρας της Στέλλας, τεκμηριώνοντας με αναφορές από το κείμενο.

(μονάδες 10)

ΜΕΡΟΣ Β: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(50 ΜΟΝΑΔΕΣ)

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μαρία Πολυδούρη, «Μόνο γιατί μ' αγάπησες»

Δεν τραγουδώ, παρά γιατί μ' αγάπησες

στα περασμένα χρόνια.
Και σε ήλιο, σε καλοκαιριού προμάντεμα
και σε βροχή, σε χιόνια,
δεν τραγουδώ παρά γιατί μ' αγάπησες.

Μόνο γιατί με κράτησες στα χέρια σου
μια νύχτα και με φίλησες στο στόμα,
μόνο γι' αυτό είμαι ωραία σαν κρίνο ολάνοιχτο
κ' έχω ένα ρίγος στην ψυχή μου ακόμα,
μόνο γιατί με κράτησες στα χέρια σου.

Μόνο γιατί τα μάτια σου με κύτταξαν
με την ψυχή στο βλέμμα,
περήφανα στολίστηκα το υπέρτατο
της ύπαρξής μου στέμμα,
μόνο γιατί τα μάτια σου με κύτταξαν.

Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα,
γι' αυτό η ζωή μου εδόθη
στην άχαρη ζωή την ανεκπλήρωτη
μένα η ζωή πληρώθη.
Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα.

Μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες
έζησα, να πληθαίνω
τα ονειράτά σου, ωραίε που βασίλεψες
κ' έτσι γλυκά πεθαίνω
μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα, «Σονέτο του γλυκού παραπόνου»

Φοβάμαι μη χάσω το θαύμα
των αγαλμάτινων ματιών σου και τη μελωδία
που μου αποθέτει τη νύχτα στο μάγουλο
το μοναχικό ρόδο της ανάσας σου

Πονώ που είμαι σε τούτη την όχθη
κορμός δίχως κλαδιά μα πιότερο λυπάμαι
που δεν έχω τον ανθό, πόλφο ή πηλό
για το σκουλήκι του μαρτυρίου μου.

Αν είσαι εσύ ο κρυμμένος μου θησαυρός
αν είσαι εσύ ο σταυρός και ο υγρός μου πόνος,

αν είμαι το σκυλί της αρχοντιάς σου
μη με αφήσεις να χάσω ό,τι έχω κερδίσει

και στόλισε τα νερά του ποταμού σου
με φύλλα από το φρενοκρουσμένο μου φθινόπωρο.

Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα, *Σονέτα του σκοτεινού έρωτα*

Ερώτηση Β1

α) Να παρουσιάσετε πώς διαφοροποιείται ανάμεσα στα δύο ποιήματα ο τρόπος με τον οποίο βιώνει κάθε ένα από τα δύο ποιητικά υποκείμενα τον έρωτά του, λαμβάνοντας υπόψη τα συναισθήματα από τα οποία διακατέχονται αυτά.

(μονάδες 30)

β) Να εντοπίσετε **ένα (1)** διαφορετικό σχήμα λόγου σε κάθε ένα από τα δύο ποιήματα με τη χρήση του οποίου αποδίδεται με έμφαση η δύναμη του έρωτα.

(μονάδες 20)

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

Στο δειγματικό εξεταστικό δοκίμιο περιλαμβάνονται ερωτήσεις από όλη τη διδακτέα ύλη, όπως έχει καθοριστεί στα Πλαίσια Μάθησης. Η εξεταστέα ύλη θα ανακοινωθεί σε μεταγενέστερο στάδιο.